

HOOP IN TIJDEN VAN ECOLOGISCHE CRISIS

Veel milieuprofessionals hebben diepgaande kennis over klimaatverandering en andere ecologische aantasting. Juist daarom voelen zij de urgentie om de problemen aan te pakken. Hoe gaan zij om met de steeds bleker wordende toekomstbeelden? Hoe houden zij hoop en hoe proberen zij bij te dragen aan oplossingen? Kort na elkaar verschenen twee boeken van VVM-leden die uitgebreid ingaan op deze vragen. Janne van den Akker sprak met auteurs Sjef Staps en Jelleke de Nooy-van Tol over hun drijfveren.

VVM-leden hebben dat wat met stip op één staat op het carrièrewensenlijstje van velen: zinvol werk. Het is een voorrecht om op dit moment milieuprofessional te mogen zijn. Voor het beteugelen van klimaatverandering gelden de komende jaren als 'cruciaal', terwijl binnen onderwerpen als biodiversiteit en voedselvoorziening eveneens ongelofelijk veel werk te doen is. Maar de ecologische crises zijn wel erg diep. Hoe meer je ervan begrijpt, hoe moeilijker het soms kan zijn om hoop te houden dat het nog enigszins goed komt. Wie dit herkent, kan zijn voordeel doen met de boeken van Sjef Staps en Jelleke de Nooy-van Tol.

Drijfveren

Jelleke: "Juist op plekken in de wereld waar honger is, kun je je landbouwopbrengst verdrievoudigen met agro-ecologische methoden. Dit soort kennis is echter niet zo wijdverbreid. Daarom wilde ik dit boek schrijven. Ik had geen zin in zo'n debat waarin je elkaar doodslaat, over agro-ecologie versus industriële landbouw. Liever kijk ik naar wat wél oplossingen kunnen zijn. Ik ben een verbinder - van nature bekijk ik wat in jouw en in mijn visie de goede dingen zijn. Maar ik wil wel pertinent naar

Sjef Staps is werkzaam bij het Louis Bolk Instituut voor duurzame landbouw, voeding en gezondheid. Hij schreef 'Over de crisis niets dan goeds. Klimaat en biodiversiteit: inspirerende gesprekken over urgentie en hoop.' In dit boek interviewt Staps 25 duurzaamheids-experts. Hij analyseert de gesprekken en eindigt heel concreet met een lijst van acties die de lezer zelf kan ondernemen.

het systeem kijken en vooral naar de interne samenhang en de context. Mijn boek is hoopvol van toon. De transitie is namelijk al

Jelleke de Nooy-van Tol werkt als katalysator aan duurzame ontwikkeling. Dat doet ze ook internationaal - ze vertrekt binnenkort weer voor een paar jaar naar Ethiopië. Zij schreef 'Heel de wereld - op weg naar agro-ecologische landbouw en genoeg goed voedsel voor iedereen'. Dit boek laat veel voorbeelden zien van boeren en ondernemers die kringlopen herstellen, wereldwijd, en biedt handvatten voor transitie.

aan de gang. Wat er in mijn boek staat, zie ik overal gebeuren; ik heb het alleen maar opgeschreven."

Sjef: "Ik wilde een inspirerend boek maken. In elk interview vroeg ik naar zowel de urgentie van het aanpakken van klimaatverandering en biodiversiteitsverlies als naar de hoop van de geïnterviewde. Het klimaat- en biodiversiteitsprobleem is complex; er zitten technische, economische en psychologische facetten aan. Ik wilde graag het hele palet schetsen. Het streven is dat het boek op het nachtkastje van veel politici komt te liggen. Al eerder zijn beschavingen verdwenen omdat mensen roekeloos

omgingen met hun leefomgeving. Toch wil ik in mijn boek niet doemdenken, maar wel de urgentie benoemen. Met de titel zeg ik twee dingen: we willen als maatschappij de dreigende toekomstscenario's eigenlijk niet horen, maar staan alleen open voor positieve dingen. En: als je het tot je laat doordringen, kan een crisis ook een kans zijn."

Onderstroom komt boven

Jelleke: "Als je de wereld beschouwt met gedachten als 'het gaat toch naar de verdoemenis', kom je in een vicieuze cirkel terecht waarbij je het steeds somberder in gaat zien. Dat werkt volgens mij niet. In de oorlog zat in Kamp Vught de intelligentsia bij elkaar, waaronder Willem Drees. Die mensen zeiden: we weten niet hoe lang de oorlog gaat duren, maar we kunnen maar het best alvast een plan bedenken voor de wederopbouw. Op dezelfde manier doen nu al veel mensen die dingen die straks 'gewoon' zullen zijn. Ze maken samen de blauwdruk voor een duurzame samenleving. Het is de onderstroom,

die al ruim tien jaar aan de gang is en die nu boven begint te komen."

Sjef: "Een crisis meemaken is een kans om naar een samenleving te gaan met andere waarden. Die waarden moeten we weer centraler krijgen. Wat vinden we nu echt belangrijk in de samenleving? Ik denk dat het dan om welzijn gaat: we moeten ons ervan bewust worden dat zijn belangrijker is dan *hebben*."

Jelleke: "Door alle lagen van de bevolking heen zie je al veel mensen die bezig zijn met de vraag waar het in het leven echt om gaat. Daar zijn ook mensen bij die ergens aan het roer zitten waar ze invloed kunnen hebben. Ik denk dat zij binnenkort heel functioneel zullen zijn in het bewerkstelligen van de omslag naar een duurzame samenleving. Malcolm Gladwell zegt: je hebt verschillende typen mensen, die je allemaal nodig hebt bij de omslag naar duurzaamheid. Mensen die het verhaal verkopen, mensen die verbinden doordat ze in verschillende netwerken zitten, maar ook mensen die het lef hebben om degene

die het eerste initiatief neemt, te volgen. Die zijn minstens zo belangrijk, want zij zeggen tegen de grote groep: dit is niet gek wat die persoon doet, het is geweldig. Doe mee, dit is het Nieuwe Normaal."

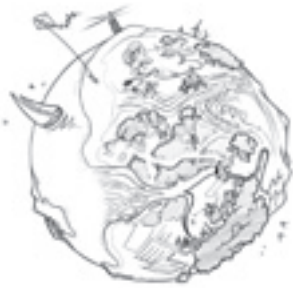
Ineens is het glas halfvol

Jelleke: "Wat klimaat betreft is het een kwestie van 'zijn we op tijd of niet'. Natuurlijk kan klimaatverandering ons inhalen en dat is een angstaanjagend vooruitzicht, zeker ook voor de voedselproductie. Des te meer reden om niet bij de pakken neer te gaan zitten, maar 'volger' te worden van de goede voorbeelden van agro-ecologische landbouw. De FAO noemt dat Climate Smart Agriculture."

Sjef: Het viel mij op dat sommige mensen die ik interviewde eerst duidelijk lieten zien dat ze weet hebben van de enorme problemen waar de mensheid mee te maken kan krijgen, zoals vier graden opwarming. Maar als ik hen dan vroeg naar hun toekomstverwachting maakten ze ineens een draai: daar zijn ze merkwaardig genoeg optimistisch over, het glas is halfvol. Dat lijkt dan op valse hoop. Ik denk dat je je hoop kunt halen uit de vele positieve dingen die je om je heen ziet gebeuren. Maar dan

'Elke dag kun je door je eigen keuzes het verschil maken'

HEEL DE WERELD

Jelleke de Nooy-van Tol

wel gefundeerd. We hebben als milieudeskundigen overigens nog veel te doen aan communicatie, ook binnen onze eigen groep. Ik vroeg tijdens mijn boekpresentatie wie er wist dat we voor een duurzame samenleving ons grondstoffengebruik en emissies met 80% moeten terugdringen, zoals het PBL becijfert. Slechts één persoon wist dat we voor zó'n fenomenale opgave staan. Daar kunnen we als VVM een rol spelen."

Bezieling

Jelleke: "Een beeld hebben van wat je wilt bereiken of welke richting je uit wilt, helpt je om afwegingen te maken.

Telkens als je een besluit moet nemen in je loopbaan wordt de afweging bepaald door dat beeld. Als je je bezieling inzet, dan is het belangrijk dat je autonoom bent en integer. Dat wat je echt belangrijk vindt, komt tot uiting in je handelen. Dat laat Ken Wilber heel mooi zien in zijn kwadrant, waarin bewustwording eerst 'van binnen' gebeurt en pas na enige tijd zich 'buiten' in organisaties en projecten manifesteert."

Sjef: "Ik interviewde Robert ter Kuile van PepsiCo. Hij heeft duurzaamheidstargets gesteld in zijn bedrijf, maar is ook persoonlijk met duurzaamheid bezig. Zijn overtuiging is: je kunt altijd méér doen. Hij rijdt bijvoorbeeld een elektrische auto en wordt

geheel voorzien van groene energie, maar hij wilde toch ook zonnepanelen op zijn dak. Gewoon om mensen te laten zien dat het mensens is. Hij vindt dat je als milieudeskundige een extra verantwoordelijkheid hebt. Het gaat om bewustzijn en persoonlijk leiderschap. Vanuit wat je weet, je leven richting geven. Vanuit die gedachte heb ik ook mijn boek op een zo duurzaam mogelijke manier laten uitgeven."

Niks zweverig

Jelleke: "Het zou goed zijn als mensen meer zouden praten over wat hen bezielt. Maar doorgaans doen mensen dat gemakkelijker op yogales dan als het over hun werk gaat. Hoewel, laatst hadden we een VVM-avond georganiseerd waarop ik iedereen vroeg: wat is voor jou belangrijk aan voedsel en landbouw? Daar bleek dat iedereen het fijn vindt om over z'n bezieling te praten en dat het gesprek daardoor richting en inhoud krijgt. Niks zweverigs. Ik ga ervan uit dat mensen kunnen veranderen. In die zin heb ik een positief mensbeeld. In mijn

boek beschrijf ik de verschillende houdingen die mensen kunnen hebben ten opzichte van de natuur; een rijtje van filosoof Wim Zweers. Volgens Zweers is er een verande-

ring gaande, van een houding van heerser over de natuur, naar partner van en eenheid met de natuur. Dat komt de duurzaamheid ten goede."

Sjef: "Het maken van het boek heeft mij veel gebracht. Er waren mensen bij die mij op een bijzondere manier raakten, Jane Goodall bijvoorbeeld. Mij ter voorbereiding verdiepen in haar werk en leven was een geweldige verrijking voor me. Zij zegt: 'Elke dag kun je door je eigen keuzes het verschil maken.' Dat soort mensen, daar put ik hoop uit."

Janne van den Akker

'Stop debat over agro-ecologie versus industriële landbouw'

